

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHOOLD: Moderne kjetterier. — Kirken og det nazistiske Tyskland. — Bokanmeldelse. — Ignis. — Innkommet til minnestein for Lars Eskeland. — Vi tar fatt. — Klar til handling. — Oslo 11. tropp.

MODERNE KJETTERIER

AV PETER SCHINDLER

5.

«Kampen mot lidelsen.»

Den tid vi opplever nå kan i grunnen med rette betegnes som en *pasjonstid*, en lidelsestid. Som en flodbølge slår lidelsen inn over landene og suger titusener med og ned i gudsforlatthetens dyp, i fortvilelsens og kynismens avgrunn: tillater Gud all denne lidelse er han ond — eller han eksisterer ikke!

Hvor vi forstår dem som fortviler og blir gudløse, fordi de føler seg så gudsforlatte — og hvor vi føler med dem av hele vårt hjerte! Måtte det dog lykkes deg og meg å lede om bare et eneste slikt fortvilt menneske dertil, hvor han som var uten synd ble grepet av en enn bitrere gudsforlatthet og dog kom fra det fortvilte: «Min Gud, min Gud hvorfor har du forlatt meg?» fram til det fortrøstningstrygge: «Fader, i dine hender befaler jeg min ånd!»

Derfor forstår vi også alle dem som setter alle kreftene sine inn for å bekjempe lidelsen — og vi gir dem av hjerte en håndsrekning så langt våre evner og midler rekker. Men vi deler ikke deres tro på at det vil lykkes, så vi en dag vil få en verden uten smerte og lidelse — og nettopp derfor vil vi være med å dempe lidelsen fordi vi vet at av seg selv slipper den aldri sitt tak. I all vranglære er en *utopi*, en drøm om det umulige — det er utopi at «en skal bare la naturen ha sin gang», for naturen er god nok i seg selv. Vi vet at kommer naturen ikke under tukt og røkt blir den til ørken eller jungle. Det er en utopi at «opplysning» og «framskritt» alene gjør menneskene gode — vi ser det daglig demmentert — og vi vet at bare godhet skaper opplysning og framskritt. Det er også en utopi at lidelse kan avskaffes.

Når vi med all vår energi hjelper med til å lindre lidelser er vi oss bevisst at vi bare er med til å bekjempe *symptomer*. Ondets *rot*, bakteriene som forgifter vårt

liv, sitter langt dypere enn i lidelsen som bare er et overflatefenomen, et symptom på den dype skade. Vantroen og vrangtroen kan ikke trenge så dypt ned at de rammer lidelsen i roten og kilden — det kan bare *troen*, og selv den kan så lenge verden står bare gjøre det delvis. De andre ser ene overflatefenomenet, vi ser årsaken — de andre gyter salve i såret, vi brenner med jernet ned i dypet. Det kan *lindre* kreftpasienten å få morfin, men det kan ikke *kurere* ham — det kan bare de strålene som rekker inn til ondets dype kilde. Det er ikke et menneskelig smertestillende middel som skal til — det er *guddommelig motgift*.

*

Lidelsen er ikke det dypeste onde, men på dette område hjelper det ikke å spørre etter «beviser» som i matematikk, fysikk og kjemi. Her gjelder det ikke viten, men *visdom*, livsvisdommen som ofte er bittert vunnet. Og visdom og livserfaring sier oss, at tok en med et trylleslag lidelsen bort av verden, ville eksistensen bli utålelig grå og flat. Lidelsen er et salt, et krydderi som gjør menneskelivet med sine opplevelser, sitt hjerteliv, sin kunst, sin tenkning rikt og fullt av kraft og saft og smak. Salt og krydderi er bittert og sterkt hvis en isolerer det, men uten salt og krydderi får livet samme søtaktige, kvalmende duft som utgår fra et lik. Menneskelivet ville mangle all spenning, alt drama om det ikke var lidelse — all dybde ville forgå med det så dramaet ble til en idyllisk vaudeville eller en latterlig farse.

Tenk dere Michelangelo, Shakespeare, Beethoven, Goethe, Strindberg, Claudel . . . uten lidelsen! Geniet ville dø blant oss. Lidelsen er tung, men den kan ikke

være det verste fordi da ville den ikke ha så gode bivirkninger.

Tenk deg *ditt eget liv* uten smerte! Hvordan skulle du kunne gledes og takke for de smertefri eller smertefattige tidene, hvis de ikke lyste på bakgrunn av trengslenes dager, måneder eller år? «Lykken» — hvis det enn da er lykken! — ble jo en selvfølge og ikke en gave eller en bønn for tapper tro under trengsel. Og når var det vi *vokste* — var det under «lykke» eller under smerte? Den smerte som enn ikke barnet kan være uten om det skal draes opp fra sin falne natur til et høyere stadi. Tro om vi ikke alle har lært å takke for smerten — når den er overstått? Vil vi ikke fra oppstandelsens morgen bekjenne at Getsemane og Golgata var oss nyttige til frelse, og at uten dem ville vi aldri rekke det fjell, hvorfra vi skal fare opp til vår Fader?

Vår Herre har et ord om en dødssyk venn — gjen tatt om en blindfødt stakkar — et ord om en «sykdom som ikke er til døden men til Guds ære». Han så meget vel lidelsen, og ingen har som han lempet og dempet lidelsen og sagt: «Gråt ikke!» og «Vær frimodig!» — men også han ser at lidelsen ikke er det dypeste onde: den kan vendes til Guds ære, den kan få positiv fortegn — og det positive fortegn er *et kors*.

*

Vantroen og vrangtroen ser bare det som ses mellom den skitne asfalten under oss og den grå skyen over oss. Troen, den rette troen — ortodoksien — ser om bak tilværelsen, inn i all tings urgrunn — og der ser den en tid og en tilstand *for lidelsen var til*. Den ser mennesket ha nok i Guds spenning og i hans verdens underer for å leve et friskt og salt liv — den ser dette livet hvile på en *livslov* av selve tilværelsens alder: bygger du med fri og våken vilje på all tings granittfundament: guddomsviljen, er du på livets side, og døden har ingen makt over deg, og heller ikke dens to fryktelige vasaller: sykdom og smerte, men du er helt med Gud. Men velger du med fri og våken vilje å knuse dette granittfundamentet og bygger bare på din egen vilje, skriver du deg din egen lov og da synker du ikke bare bort fra Gud, men du synker ned i et kaos av en sammenstyrtet verden, hvis fundament du har kjent — og i denne anti-Guds, denne djevelens verden hersker nød og død.

Denne livslov som alt er avhengig av, var og er så fundamental at ikke bare mennesket, men naturen fra atom til klode, naturen med planter, dyr, stoff og energi er avhengig av den — dens skjebne ble lagt i hendene på «*skapningens herre*»: ga han Gud sin tro og vilje ble naturen et paradisi, forkastet han Gud og oppsa ham sin troskap ble naturen «forbannet for din skyld».

Lidelsen — fra sulten, nøden, sykdommen, krigen og hatet til døden — er *bare en konsekvens*: dens årsak sitter dypere, bakterien langt inne som volder all denne skade. Den heter *synden*: menneskeviljens bevisste, frivillige opprør mot Gud. Vi ville «være som Gud», vi skrev lov for vårt liv og gjorde oss til herrer over oss selv idet vi satte oss på Guds trone . . . og vi fikk straffen: Lucifer ble til Satan, Guds hellige barn ble

til fortapte syndere, Guds have ble til kaos, hvor onde krefter herjer.

Derfor er det også noe som er *viktigere* enn lempelsene og dempelsene av lidelsen, viktigere enn en anstendig sosial orden, viktigere enn forhindringen av krig, viktigere enn kamp mot sykdommen — og det er *frelse fra fortapelsen og kamp mot synden*. Guds Sønn ble ikke menneske for å helbrede alle typer, oppvekke alle døde — men for å frelse verden. Søker vi «først» den frelse får vi en stor del av alt det andre med «i tilgift». Vi har hans forjettelse at når synden en dag er slått ned i hans verdensårs siste slag skal også døden knuses og med den dens vasaller: smerte, lidelse, nød og sorg. Og vi har hans garanti for at han både kan og vil holde sin forjettelse: alle hans kjærlige helbredelsesunderer og hans hjelp til Jairi datter og enkens sønn i Nain samt Lazarus forsikrer oss om det.

Inntil da — inntil han fullbyrder sin fullbrakte gjerning — har han satt oss til å bekjempe all jordens onder i deres rot: i synden, og til å salve så mange sår vi har kjærlighet nok til å rekke. Helbreder vi sår har vi del i hans menneskekjærlighet, men bekjemper vi synden er vi medarbeidere i hans frelsesgjerning.

*

Det var ikke bare, ikke *utelukkende* ved sin lidelse at Guds Sønn frelste verden — det var ved hele sitt hellige menneskeliv, levd for oss og med oss, men det var *også* ved sin lidelse. Det har neppe hendt før Kristus at lidelsen har hatt positiv verdi — nevner en Buddha vil jeg svare at hos ham hadde den vel sin verdi, men en negativ, en fornektende, livsovervinnende verdi. Kristus satte sitt *kors* inn i verden som ga lidelsen positivt fortegn: med Kristi lidelse ble det klart at lidelse er et av de elementene som i Guds hånd kan *tjene til frelse*. Derved blir lidelsen noe en ikke bare skal sky og fly som de vantro og vrangtro gjør det. Den blir ikke vår venn som den ikke var Kristi venn — den blir aldri Guds ønske for oss, men noe vi selv har neddradd over oss og over naturen. Lidelsen er alltid Satans verk — men Gud kan fravriste ham den som det negative, som skal gjøre ondt og som gjør ond. Han kan med korset gi den positivt fortegn så den blir tjenende og derved frelsende. Når den med korset får positivt fortegn kommer den til å tjene oss til frelse, som «alle ting tjener den til frelse som elsker Gud».

Kristus har ikke filosofert over lidelsen, men har *lidt* den — ikke av lyst eller av kjærlighet til lidelse: han måtte stri seg fram til å motta den gjennom bønn under blodig svett. Derfor skal vi heller ikke spekulere oss fram til den, men *be* oss fram til den. Som Kristus visste at det ikke kan vinnes frelse fra synd og fortapelse uten gjennom lidelse, skal også vi ha den troen at lider vi med *det sinn*, Kristus led med, og i *den mening* Kristus led i, er vår lidelse ikke nytteløs og negativ, men tjener med til frelse og er nyttig og nødvendig, *positiv*. Så er den nemlig «å ta sitt kors» opp», og det er dette kors som gir den positiv fortegn fordi det har del i Kristi kors.

Lidelse gjør — utvendig sett — ikke mindre ondt på den troende enn på den vantro eller vrangtro — og dog er det en verden av forskjell: for oss har lidelsen *fått mening*. Det gjør like vond å brette armen hvis

Kirken og det nazistiske Tyskland.

Av Vatikanets Hvitbok.

Vatikanet har nylig offentliggjort en rekke høyst interessante dokumenter angående Kirkens kamp mot det nazistiske Tyskland. Blant annet finner vi der en liten noteveksling som viser nazistenes usedvanlige ømskinnethet og tillike avslører dem som de fanatiske kirkefiender de var.

Saken gjaldt i dette tilfelle den amerikanske kardinal Mundelein, som i en temmelig aggressiv antinazistisk tale blant annet hadde karakterisert Adolf Hitler som «en østerriksk tapetserer». Den tyske regjering forlangte straks oppreisning ved at Vatikanet ga kardinalen en irettesettelse. Hva den fikk var imidlertid noen sannhetsord fra daværende pavelig statssekretær Pacelli, som i en note påpekte at for det første hadde ikke Vatikanet noe med det om en amerikansk kardinal «gjorde bruk av de rettigheter han ifølge forfatningen har til å omtale alminnelig kjente fakta» — og for det andre, «hva hadde den tyske regjering foretatt seg, og hva aktet den å foreta seg i framtiden, mot de lavtliggende skjellsord og bakvaskelser som hver eneste dag ble gjentatt i aviser og tidsskrifter, såvel som i fremtredende personligheters taler mot Kirken, kirkelige institusjoner, paven, kardinalene, biskopene, prestene og andre?»

Svaret på dette var et rasende angrep på kirken over den tyske kringkaster av ingen ringere enn Goebbels, samtidig som regjeringen i en note hyklet en himmelfal-

len forbauselse og en uendelig bedrøvelse over at «den Hellige Stol fant det nødvendig å gripe til et påskudd for å la være å besvare den tyske ambassadørs forestillinger», samt kom med truende ord om at Vatikanet selv hadde ansvaret for konsekvensene.

Kardinal Pacellis svar var denne gang holdt i en enda mer behersket tone, men manglet likevel ikke brodd. Etter å ha påvist en rekke eiendommeligheter ved den tyske propaganda mot kardinal Mundelein — en propaganda som ikke nettopp «tjente den normale utvikling av de diplomatiske forhandlinger» — gikk han med en engels tålmodighet over til påny å forklare Det Tredje Rikes despoter at kardinal Mundelein som fri borger i et fritt land måtte ha lov til å nevne fakta ved deres rette navn, — «som amerikansk borger»; sier statssekretæren, «hevder kardinalen sin rett til å fremstille tingene etter sitt skjønn og påpeke for sine medborgere eiendommelighetene ved et annet politisk system, spesielt når han stilles overfor de voldsomme overdrivelser i den tyske propaganda mot Kirken og den bitende kritikk hans eget lands institusjoner får gjennomgå av andre lands politiske grupper.»

Med dette lot tyskerne saken falle. Men det var atter en gang gjort klart for all verden at katolisismen og det nasjonalsosialistiske Tyskland intet hadde og intet kunne ha tilfelles.

A.

det er en volds mann som slår den over, som hvis den blir slått over under mitt forsøk på å redde mannskap, skip og last under havsnød . . . men det siste ofrer jeg gjerne en arm for da det har mening. Troen forklarer ikke lidelsens mysterium, men den gir mening i det å lide, og meningen er å finne fram til der hvor alle jordens lidelse har sin klimaksi: korset.

Måtte vi derfor av selve lidelseshistorien lære: ikke selv å sky og fly lidelse, men å lempe og dempe den hos vår neste. Hos oss selv og vår neste vil vi bekjempe *synden* — så er lidelsen også ramt i selve sin kilde. La det ikke bare være den moralske strid mot den ene eller den andre synden, men i langt sterkere grad en dyp forsenken i Kristi lidende kjærlighet og i all den nåde han under så store smerter vant oss og etterlot oss i sine sakramenter. Det er *motgiften* som går dypt inn i oss, trenger ned i vårt vesens bunn og nøytraliserer giften fra slangebittet.

*

Å tale om kjetterier har et positivt formål: å få *formørkede sannheter* dradd fram og belyst — å renske tanken for misforståelser der hvor sannhetens bygg skal reises. Derved kommer selv kjetteriene til å tjene Guds formål og fremme hans kirke. Vi har møtt kjetteriene i tankens, viljens og hjertets verden og de har tjent oss til bedre enn før å få *vår tanke, vår ferd og vår følelse* inn under Guds lys og inn i hans herredømme. Vi har ikke veid mening mot mening, men

mening mot åpenbaring, mennesketanker mot Guds tanker, menneskevilje mot Guds vilje — må vi ha lært av dette: ubetinget å legge hele vårt jeg inn under Gud og vite at der er det ikke oppslukt av tyranni, bundet i diktatur, men gjemt i visdom og kjærlighet.

Og med dette slutter disse betraktninger på Golgata, ved *korsets fot*. Ikke i sentimental klynken over Jesu pine, men i et forsøk på å gjemme oss i det dype mørke som omhyller frelsens mysterium — i det håpet å lytte oss til sannheten til frelse. Der skjærer korsets to linjer hverandre: linjen fra Gud til mennesket og linjen som favner hele verden — dér er all spenning i tilværelsen samlet — dér blir det avgjort hva som er rett og vrangt å tro, tenke og gjøre — dér løses alle gåter uten at vi får se hvorledes.

Ved korsets fot bærer vi fram vår takk for at slangens hode ble knust her — for at vår gamle fiende døden her ble drept — for at dens to vasaller sorg og lidelse her fikk sitt ulivssår — for at de ble ramt her i sin rot: i synden. Som nå ikke har annen rot enn den vi selv gir den. For oss ser det ut som mørke og gjemsel, men vi vet at på tredjedagen vil det intet mysterium være lenger: alt er da lys og seier og liv.

Gud gi oss øyne å speide med, øren å lytte med, når vi den lange fredagen — de mange lange fredagene i i vårt liv — går med Jesus inn i mørket. Så vil vi som han komme fram igjen til lyset, fylt med sannheten til frelse. Amen.

Bokanmeldelse

O. M. Sandvik: «Gregoriansk Sang».
(Aschehoug & Co.)

Blant de verdier vi mistet her i Norge ved reformatjonen var også den gregorianske sang, som inntil da hadde lydt i våre kirker i 500 år. Luther mente vel ikke å fjerne den helt fra gudstjenesten, men flere ting bevirket at den ble fortrent av nyere musikk.

Kirkens ærverdige musikalske språk lot seg ikke så lett tilpasse til de krav det nye kirkesamfund stilte, og da den flerstemmige musikk snart fikk en blomstrende utvikling, varte det ikke lenge før den gregorianske sang forstummet i de «reformerte» menigheter.

Men sitt tak i folket må den ha beholdt lenge, akkurat som det også tok lang tid å utrydde «den gamle tro» her i landet.

Musikkforskerne blir mer og mer klar over at den norske folkemusikk, som alle nordmenn er så stolte av (og med rette), ville vært utenkelig uten den gregorianske sangs påvirkning. I denne forbindelse er det også interessant å peke på hvilken indirekte innflytelse den gregorianske sang har hatt på moderne norsk kultur, nemlig gjennom komponistene. Det er jo et faktum at våre største komponister, med Grieg i spissen, har øst stoff og inspirasjoner av norsk folkemusikk.

Imidlertid er det først i kirken og i forbindelse med gudstjenestene at den gregorianske sang kommer til sin rett, og bare da. «Den gregorianske melodi er utgått fra teksten, og dens hovedoppgave er kunstnerisk og liturgisk å tyde denne.»

For 100 år siden begynte igjen den rene gregorianske sang å lyde i norske kirker. Tiltross for den veldige utvikling i europeisk musikk i de forløpne århundrer, har den beholdt sin livskraft og friskhet og er stadig berettiget til sin enestående stilling som den ideelle liturgiske musikk.

Dette gjelder selvsagt den katolske kirke først og fremst men det er tegn som tyder på at også protestantene har innsett dens store verdi for gudstjenesten. På det 3. Nordiske kirkemusikermøte i København 1939, ble det således holdt flere gudstjenester og av dem var især den svenske og den finske «gregoriansk i preget». Jeg henter opplysningen fra en bok som er utkommet i år, «Gregoriansk sang. Norsk messe, koral og folketone» av den kjente norske musikkforfatter dr. O. M. Sandvik som selv var deltager i møtet. Dr. Sandviks navn er godt kjent her hjemme, især for hans fremrakende arbeide med folkemusikken, men også for hans innsats for den protestantiske kirkemusikk. Her har han ivret for større anvendelse av gregoriansk sang, og har vært med på å utgi «Vesperale for den norske kirke», som inneholder en rekke gregorianske melodier. I sin nye bok går han grundig tilverks for ytterligere å vekke sansen for den gregorianske sang. Her finner vi et kapittel om Messen, et om noteskriften, om stilen i den gregorianske sang, historikk, et meget interessant kapittel om Olsokmusikken, og så tilslutt noen betraktninger over musikken til den norsk-lutherske gudstjeneste i dag og forslag til forandringer. Boken er som helhet meget interessant og fortjener stor oppmerksomhet av alle som er interessert i kirkemusikk.

Katolske lesere vil sikkert bli forbauset her og der, kanskje især under lesningen av avsnittet om Messen. Det kan ikke nektes at det der er endel feil og misforståelser som det må være tillatt å gå litt nærmere inn på her.

Det virker ikke overbevisende når det som innledning til et av kapitlene står følgende: «Den som første gang overværer en katolsk gudstjeneste vil bli noe forvirret over de mange seremonier, og det kan være han har rett den liturgiker som hevdet at romersk messe ikke er noe kunstnerisk hele, sammenstilt som den er av gammelt og nytt, forståelig og uforståelig,» og at det deretter blir hevdet at når man ser på det hele sammenbundet av musikken, så forstår man det allikevel lett, fordi musikalsk sett skal Messen være et kunstverk.

Dette er vel å ta tingene i omvendt rekkefølge. Riktig nok skal musikken hjelpe til å forklare og utdype tekstene for oss, men vi må jo på forhånd vite hva Messen er. Og å spørre en som har overvært den for første gang lønner seg vel igrunnen ikke?

Den sterke betoning av Messen som et kunstverk, faller også, en katolikk tungt for brystet. Selvfølgelig er den et kunstverk, eller den er blitt det, rettere sagt, men den er ikke av Kirken bevisst formet som kunstverk. «Liturgien har så meget av skjønnhetens vesen i seg, at den av seg selv måtte forme seg som et kunstverk. Men det indre prinsipp som ga den form og skikkelse, det var kristendommens vesen» (Abbed I. Herwegen: «Liturgiens kunstprinsipp»).

I sin beskrivelse av Messen sier dr. Sandvik om Gloria bl. a. følgende: «De kirkelige musikkpedagoger innskjerper at koret må passe på ikke å fortsette med en annen Gloria-melodi enn den som intoneses fra alteret.» Dette må være en misforståelse. Det er nøye fastlagt hvilke messer som skal synges på de forskjellige søndager, og dertil har koret som regel en prøve hver uke, så en slik «innskjerpelse» synes nokså overflødig.

Om offertorium heter det: «I eldre tid istemtes det når offertoriumet ble lagt fram på alteret. Sangen skulle visst prøve å dempe den larm som fulgte med prosesjonen.» (!) Offertorium leses eller istemmes den dag i dag i alle Messer når offertoriumet bæres fram. Som en fast og viktig del av Messen må det gjøres, uansett om det er larm eller ikke!

Det stilbrudd i Messen som dr. Sandvik påtaler så sterkt og som består i at Sanctus og Benedictus ikke synges like etter hverandre i flerstemmige messer (Sandvik sier også i enstemmige, men det hører til sjeldenhetene), kunne det også være grunn til å si noen ord om. Som bekjent faller disse to deler av Messen like før forvandlingen, høydepunktet i Messen da alt er stille, bare klokken ringer, og etterpå synges da Benedictus, hvis det er en flerstemmig messe, «Velsignet være Han som kommer i Herrens navn», hilsenen fra Jesu inntog i Jerusalem. Nå har Han holdt sitt inntog på alteret og iblant oss, og det harmonerer med messens tanke at Benedictus blir sunget og kan umulig føles som noe stilbrudd. Hvis det er en enstemmig messe blir Benedictus som regel sunget før forvandlingen og koret synger en motett eller organisten spiller et stykke etterpå. A propos orgelspillet! Dr. Sandvik uttaler at det er vanskelig å passe harmonisk inn i Messen og at

vanskelighetene på dette område er akkurat de samme som i den lutherske kirke, hvor også orgelspillet er under stadig debatt. Dette er igjen en misforståelse. Hvis orgelspillet er vanskelig å passe harmonisk inn i Messen, så er det organistens skyld. Messen har fått sin nåværende form for så mange hundre år siden, så en eventuell diskusjon burde forlengst ha opphørt! Hvis organistene kjenner Messen, og det tror jeg de gjør, så kan de ikke være i tvil om orgelspillet plass, som ellers byr på flere muligheter enn dr. Sandvik nevner. — At organistene i romanske land skal være så slemme til å spille operamusikk, må vel være en spøk. Flere av verdens beste orgelspillere var og er jo fra de romanske land, Cesar Franck, Widor, Guilmant og utallige andre både fra Spania og Italia som sikkert har hatt elever og dannet skole. At det sitter folk i en eller annen landsby som ved en leilighet kan ha forvekslet Bach og Verdi, det hender såmen både her og der, det! — Til slutt må jeg få lov å nevne at Tridentinerkonsiliet ikke erklærte *Vulgata* for *den autentiske*, men bare at den var korrekt, uten å forkaste de andre, f. eks. Itala.

De ovenfor nevnte misforståelser må ikke få noen til å unnlate å lese dr. Sandviks bok, som ellers er rik på leseverdige og interessante stoff. Vi må også ønske at hans bestrebelse for å innføre den gamle kirkesang i statskirken må føre til resultater, slik at forståelsen for og kjærligheten til liturgien i katolsk forstand må bli stadig sterkere og mer levende, og bidra til å føre oss nærmere sammen. Den hellige Augustin sa:

«Med tonene som nådde mitt øre, trengte sannheten inn i mitt hjerte.»

Thoralf Norheim.

Francis Bull: «Tretten taler på Grini». (Gyldendal Norsk Forlag.)

Francis Bull har jo et lysende navn i norsk litteraturhistorie — på Grini fikk han et like lysende navn som menneske. Hva han betydde for sine medfanger i kraft av sin viten og menneskelighet kan vanskelig vurderes etter vanlige mål. Utallige foredrag om de forskjelligste emner hjalp fangene til å koble av fra den triste hverdag, hjalp dem til å finne en ny verden uavhengig av tidens ånd, hjalp dem til å finne evige verdier, særlig da i litteraturrens verden. I sine foredrag og taler — de fleste av dem holdt hemmelig — fortalte han løst og fast fra litteraturrens verden, tryllet fram de store mestere slik at de sto levende for den åndeløst lyttende forsamling.

Det er noen få av disse talene han har valgt ut for å gi sine medfanger en erindring om Grini-tiden. Samtidig viser han også fangenes pårørende hvordan oppholdet på Grini tross alle mulige forbud allikevel kunne være positivt.

Han nevner i sin innledning at talene ofte står på grensen av foredrag. Hans taler ble nemlig fylt av sitater fra historien, slik at han fikk fram bakgrunnen for tidens hendelser, for de autoritære nasjoners fall. Også derved ble han en lysets budbærer.

Ser vi på innholdet finner vi at de fleste talene er holdt på en eller annen merkedag. Det er en juletale, en nyttårstale, et par taler til Tysklandsfanger og en om 17. mai. Det som gjør dem til mesterverker, er at

Ignis

ORGAN FOR KATOLSK UNGDOM

Katolsk idealisme.

Pater Leo van Eekeren. O. F. M.

Katolske unge menn og kvinner! Vi har herlige idealer. Ved hjelp av Kirkens nådemidler, den hyppige mottagelse av de hellige sakramenter, den trofaste oppfyllelse av våre søndagsplikter, må vi bli forenet med Kristus i den helliggjørende nåde. Den helliggjørende nåde, Guds barnekår, er vår høyeste adel. Kristus er vårt eksempel. Han er den gode hyrde som har sagt: «Jeg kjenner mine og mine kjenner meg» (Joh. 10—14). Vi må kjenne Kristus. Som St. Paulus må vi med ungdommelig begeistring kunne si: «Alt holder jeg for tap mot det som er mer verd enn alt annet: å kjenne min Herre, Jesus Kristus. For hans skyld har jeg gitt avkall på alt og holder det for skarn, bare jeg kan vinne Kristus og være ett med Ham» (Filip. 3—9). Kristus er vårt eksempel. Tusener har lært Ham å kjenne på alle mulige måter. Unge menn og kvinner! Også vi må, som alle disse tusener, ha St. Pauli ord på våre bedende lepper: «Han har elsket meg og gitt seg selv for meg» (Gal.

han tilsynelatende behandler alminnelige litterære emner, men det er så utrolig meget om selve tiden han får sagt. Særlig gjelder det hans taler til lærerne, da disse var under sterkt press av tyskerne. Her behandler han «Brand» og «Peer Gynt», samt Wergelands dikt: «Følg kaldet» og som han i sin innledning selv sier: «— jeg tror ikke noen av tilhørerne var i tvil om hva som lå under i den talen.»

Illustrasjonene av Per Krogh er hverken mer eller mindre enn små mesterverker som helt griper den stemning som har inspirert og båret Francis Bulls virke på Grini.

«Tretten taler på Grini» er en verdifull liten bok. For mange Grinifanger er den et kjærte minne om mennesket Francis Bull, og mange mødre og hustruer vil være i evig takknemlighetsgjeld til ham, fordi han hjalp deres sønner og menn til psykisk å komme igjennom den vanskelige tiden.

Stig V.

Innkomet til minnestein for Lars Eskeland

Bladet «St. Olav»

kr. 100.00

R. Foss

» 10.00

Frk. Fanny Olsen

» 5.00

Leo Müller m/ familie

» 50.00

Ialt kr. 165.00

Bidrag mottas fremdeles.

2—20). Også vi må kunne si: «Ikke jeg lever, men Kristus lever i meg» (Gal. 2—20). Vi må gå i hans fotspor. Hvorledes? Ved Guds nåde, ved Moderkirkens hjelp, ved den Hellige Skrift idet vi lever et fromt, hellig katolsk liv og i praksis ved vårt eksempel lærer andre også å kjenne Jesus Kristus.

La meg forsøke å trekke fram noen av Kristi vårt eksempel egenskaper. Han står for oss i sin tilbedelsesverdige skikkelse, hellig, uten synd. «Hvem av dere», sier Han, «kan overbevise meg om noen synd» (Joh. 8—46). Han er det uplettete Gud-menneske. Hvor edel er ikke hans livsførsel. «Min mat er å gjøre hans vilje som har sendt meg» (Joh. 4—34). Han er lydig mot Gud, sin himmelske Far, «lydig til døden, ja til døden på korset» (Filip. 2—8). Hvor mild og god er Han ikke? «Kom til meg, alle som er trette og har det tungt, og jeg vil gi dere hvile» (Matt. 11—28). Alle som er ulykkelige og kommer til Ham, hjelper Han. Dette bilde på den gode Hyrde er så sant. Han støter ingen fra seg — uten hyklerne — men Han antar alle og går dem i møte. Han søker alle, søker, tilgir og tilgir atter. Han tåler og lider. Hva var Han ikke for alle disse stakkars mennesker blant hvilke Han levde. Han kjente livets bakgårder. Hva har Han ikke gjort for alle disse spedalske og blinde, stumme og halte, for alle disse fattige syndere, de dypt-falne, for de utstøtte! Hvor mild var Han endog mot Judas, mot den bande som krevde hans korsdød. «Fader, forlat dem» (Luk. 23—24). Hvilken trøst, hvilken oppmuntring er det ikke for oss, unge menn og kvinner! Hvis vi har syndet i livets kamp, men på ny har viljen og ønsket om å bli gode katolikker, å leve i Guds nåde, se da hen og gå til deres forbilde, Jesus Kristus!

Hvilken ydmykhet legger Han ikke for dagen! «Jeg er ikke kommet for å la meg tjene, men for å tjene» (Matt. 20—28). Han visste alt. Han visste hva der ville skje i den natt, Han ble forrådt. Samme aften vasker Han sine disiplers føtter. Nevn meg et menneske som er i besittelse av den skjønneste sjelsadel, slik som den virkelig kan stråle i et menneske, og jeg vil vise dere denne skjønnhet hos Kristus, men i en langt større grad slik at vi faller på kne og tilber Ham. Kristus er den mest fullkomne blant oss: den guddommelige fullkomne. Han kan si hva ikke ett eneste menneske kan si til et annet: «Lær av meg» (Matt. 11—29). Vi kan lære alt av Ham. Han kan si: «Følg meg» (Matt. 11—29). Overalt kan vi følge Ham. Han kan endog legge til: «Den som følger meg, vandrer ikke i mørke, men han skal ha livets lys» (Joh. 8—12). Derfor skrev den store verdens apostel også for alle mennesker i vår tid, ja til alle tider: «La det samme sinnelag være i dere som var i Kristus Jesus» (Filip. 2—5). «Han må vinne skikkelse i oss» (Gal. 4—19). «Vi må nå til fullkommen manndom, til full modenhet i Kristus» (Ef. 4—12). Kristus overgår all menneskemål. Mennesketanker og menneskeord er for små for Ham. Det er bare noen få trekk jeg ville dra fram for dere. Men ta i denne begrensede artikkel disse par ord til hjertet. Tenk ofte på Kristus. Ha hans fullkomne og uplettete bilde for øynene. Han er vårt høyeste ideal. Kristus er vårt eksempel. Vi vil følge Ham med våre unge krefter, med et liv i hellig katolsk praksis.

Vår hellige Kirke er utrustet med Kristi nådemidler, de hellige sakramenter. Den lærer oss de høyeste idealer. Vi vil være Moderkirkens trofaste barn. Med ungdommelig begeistring følger vi Kristus, vårt eksempel. Slik blir vårt liv edelt og skjont.

Vi tar fatt!

Intervju med O.K.Y.s formann.

Krigen er slutt. Alle vanskeligheter som den brakte med seg for oss forsvinner langsomt over i minnet om en vond tid. Vi begynner alle med friskt mot på arbeidet. Etter alle tiders sommer tar også våre katolske foreninger til med en sesong som vi venter oss meget av. Når vi tross alt har holdt så godt sammen i denne vanskelige tiden, så må vi kunne stille ekstra store fordringer til den kommende uten ubehagelige stengsler på alle hold både for sjel og kropp, uten mørklegging og uhygge.

Vi begir oss cpp til Rolf Sand for å prate med ham. Det skulle være unødvendig å presentere Oslo Katolske Ynglingeformann og drivende kraft i disse krigsårene. Det er mannen med energi og initiativ. Vel har han møtt motgang på mange hold og i mange saker, men motet og arbeidslysten har han alltid beholdt. Stadig nye ideer har han lansert og gjennomført, stadig nye arrangements, fester og møter. Vi ber ham fortelle om O.K.Y.s planer for det som skal komme, og litt om foreningens arbeid ellers.

— Ja, vi har ikke hatt noe styremøte ennå, så det jeg sier får stå på egen regning. — Vi kommer til å starte i første halvdel av september, og så fortsetter vi som vanlig med møter hver 14de dag framover. —

Planer, ja planer. Jeg har lyst til å få i gang en serie av diskusjoner om sosiale spørsmål i O.K.Y., kanskje en politisk diskusjon også foran valgene. Ellers vil de linjene vi alltid har hatt i foreningen bli ført videre i år som ellers. Nå er jo forskjellen at vi kan opptre og føle oss som frie menn i et fritt land, og det gjør jo meget.

— Hadde dere mange vanskeligheter å stri med under krigstida?

— Vi har jo sloppet forholdsvis billig. Vi har en paragraf i lovene våre som forbyr politisk diskusjon på møtene, og den var oss til stor nytte. Vi spilte den stadig ut overfor Victoria Terrasse. Den hadde jo stått der siden 1935. Tyskerne skulle ellers ha regelmessig melding om lover, formål, styre, medlemstall og mange andre rare ting. Offisielt var vi jo også fullstendig nøytrale i politikken, men straks møtets program var over, gikk praten livlig rundt i hjørnene, og da var det bare én ting som ble diskutert: Krigen og nazistene. — Ellers var rasjoneringen årsak til at bevertningen ble skrall på møtene; men det vil jeg si at vi har ikke holdt en større fest i hele denne tida uten at det har vært skikkelig bevertning.

— Har interessen vært stor?

— Nå ja, vi har ca. 40 medlemmer, og et gjennomsnittlig motetall på 25. Men det er mange unge katolikker her i Oslo som ikke er medlemmer.

— Hvorfor ikke?

— Ja, det vil gjerne jeg også vite, for det har ikke manglet agitasjon fra vår side. Nå har de absolutt ingen grunn til å unnså seg lenger, og de er hjertelig velkomne i kameratkretsen.

Av saker jeg vil ha opp i høst, vil jeg nevne at vi nå må få dannet et kollegium av gamle O.K.Y.-medlemmer, spesielt æresmedlemmer. Vi må forsøke å få knyttet dem til oss atskillig fastere enn tilfellet nå er. — Videre må vi forsøke å få knyttet kontakten til Ungdomsforbundene i Danmark og Sverige. Vi kan jo følge med i hva som foregår hos danskene, men jeg ville like å komme i god personlig forbindelse med dem. Jeg vil finne en utenrikskorrespondent så fort som råd er.

Så til slutt, men ikke minst: sangkoret «Laetitia» må oppstå igjen, til hygge og nytte, både for foreningen og sangerne.

— Hvordan var medlemmenes nasjonale innstilling i denne tida?

— Den var i orden. De av medlemmene som var nazister, det var dessverre et par, kjente vi jo, og de forsvant fra foreningen så å si med det samme. Det var «liksom» ingen grobunn for nazi-tanker hos oss.

Leserne vil vel også kjenne til at blant Rolfs tiltak er også «Ignis», og han er velkjent for leserne under tegnet Ro-Sa. Vi spør ham hvordan han liker «Ignis».

— Nei, det er ikke bra. Interessen utenfor Oslo er ikke vakt som jeg håpet, det er så å si bare Oslonytt der, og vi vil så forferdelig gjerne høre noe fra andre!

Vi kobler Rolf inn på noe annet og spør:

— Hva er ditt mål i denne sesongen?

— Det blir mitt siste år som formann i O.K.Y. dette her, til våren reiser jeg vekk fra byen. Jeg håper da å lage en ungdomsdag som vil minnes, jeg håper å se ungdom fra andre byer og menigheter her, kanskje fra Sverige og Danmark også!

Og så nyttårsfesten, da —!

Måtte du få dine ønsker oppfylt denne sesongen, Rolf!
Oia.

Klar til handling.

Skjønt jeg vel ikke lenger hører med blant ynglingene i bokstavelig forstand, vil jeg gjerne som «fersk» katolikk skrive noen få ord her i «Ignis».

Det er noe stort å få lov til å bli konvertitt, og en kan ikke nok takke for at en har fått oppleve den lykke å bli opptatt og således på rettmessig vis få tilhøre den ene universelle Kirke. Mange år strittet jeg imot og forsøkte å finne ut argumenter som kunde holde meg tilbake. Men uten hell. Jeg måtte selvfølgelig en dag gjøre alvor av saken og også i det ytre bekjenne meg til den kirke som jeg allerede så lenge hadde holdt av og som i det minste i mitt hjerte var «min Kirke». No kan jeg angre at jeg ikke straks for år tilbake fulgte kallet, men rotet meg ut på usikre veier.

Jeg skulde ønske flere gikk samme veg av alle dem som føler seg tiltrukket av Kirken. Jeg skulde gjerne ville si dem: Les gode katolske bøker! Gå regelmessig i Kirken og delta etter evne i gudstjenesten, så vil du etter hvert få øynene opp for hvor uendelig vakker den katolske messe er. Alt er til Guds ære og til de troendes

beste. Liturgiens tekster, formene, fargene, lysene, musikken og sangen, alt sammen har betydning og gir uttrykk for sjelens liv og dens trang til tilbedelse, hengivelse, kjærlighet, glede, fred, ydmykhet og anger. Alt blir hevet opp til et høyere plan for Guds ansikt. En må sanne at kristendommen ikke har spilt fallitt, men at den er evig ung og evig aktuell. Kristi Kirke bygger på klippegrunn og trosser alle stormer.

Som barn av Kirken er vi alle brødre tross landegrensene og ytre stengsler. St. Peterskirken, Stephansdomen, Notre Dame og Kolnerdomen er våre kirker like vel som St. Olavs kirke i Oslo. Vi vil danne en stor familie over hele jorden, knyttet sammen med troens og vennskapets bånd. Om vi møtes i felles kjærlighet til Kristus og Hans Kirke skulde krig, splid og hat være utenkelig.

Nå har kirkeklokkene ringt til fred og verden burde ha lært at den bare oppnår nye kriger, mere nød og elendighet når den vender seg bort fra Gud. En varig fred og levelige forhold på jorden er bare mulige når de enkelte stater bekjenner seg til kristendommen og forsøker å innrette sin politikk og somfunnets sosiale struktur etter de retningslinjer som Kirken har utpekt.

Men etter en slik mørketid og fornedrelsestid for menneskene er meget ødelagt. Ikke bare uendelig store kulturelle og materielle verdier er ødelagt, millioner av menneskeliv er blitt utslettet på slagmarkene og i byene, titusener er blitt invalider og de gjenlevende er også blitt merket av krigens lov. Hos mange er sinnene blitt forherdet. Hjertet er kaldt og en finner bare hat, vantro, materialisme og egoisme blant store deler av folkene.

Kirken må igjen ut og preke fredens og kjærlighetens evangelium. I noen land blir det nesten å begynne fra nytt igjen, i andre er det kanskje ennå et bra fundament, men overalt må Kirken dra i felt med sine misjonærer med nye krefter, med nytt mot og med ny glød som i oldkirkens dager. Vi vet den er beredt og at den vil makte de oppgaver den har satt seg fore. Det kommer nok sikkert til å bli en verdensomspennende ekspansjon, en «katolsk aksjon» som verden ikke har sett make til. Da vil vi hjelpe til alle sammen på hver vår kant, enten vi lever i et katolsk land eller ved Kirkens utposter mot nord.

Sextus.

Oslo 11. tropp.

Speidersaken trenger i og for seg ingen større reklame eller propaganda. At den eksisterer er nok i seg selv, for den omfattes med den aller største interesse over hele landet. Tilstromningen av aspiranter er så stor, at den rent tar pusten fra ledelsen, som knapt kan ta imot alle sammen.

Dette ansporer oss til å vite mere om tingen og finner det helt påkrevd å legge beslag på lederen for Oslo 11. tropp, Øivinn Olafsen. Han er kjent nok og trenger ingen nærmere presentasjon.

I alminnelighet pleier sånne intervjuobjekter å være stridige og påholdne på saker og ting. Finnes ikke noe sånt her. Følgelig føler vi oss oppmuntret. Vi spør, du svarer, det går så lett så.

«Med hensyn til denne flommen av interesse og aspiranter, så er dere vel ikke dårligere enn at det merkes hos dere og», utfordrer vi.

«Det skal jeg si det gjør, og for å overbevise dere så skriv:

Med omsyn til interesse, så var gutta i sving allerede 10. mai i år. 3 — tre — dager etter kapitulasjonen (tyskernes). Og dette trass i den mentale tilstand av gledesberuselse som samtlige borgere av dette land befant seg i på samme tid. Det var en iver, gitt, som ikke var til å styre, og hvorfor skulle den styres. Den fikk sitt utslag i begeistring for alle ordre om innsats som ble gitt. Det var ordensvern, sanitet, vedinnsamling, pakking av «danske gaver» osv.

Etter en kort pause (som kom godt med for oss): «Synd at jeg ikke var hjemme enda.»

«Var du ikke hjemme, å nei, det er sant, du var jo i Sverige.»

«Stemmer, akkurat sloppet ut fra Tyskland.»

«Var det følt der?»

«Å, ja — — —»

Han vil som sine lidelsesfeller ellers helst ikke inn på det, så vi går tilbake til vårt tema.

«Hvordan er egentlig troppen oppsatt og organisert?» Noe må vi jo spørre om.

«For å begynne nedenfra, har vi først «Ulvungene». Den består av gutter mellom 8 og 11 år. Våre «Ulvunger» ledes av Hans Taxt, med Berit Barra som assistent. Disse har begge to gjennomgått lederkurser. Deres arbeid venter vi oss meget av.»

«Hvilken betydning har speiderorganisasjonen i samfunnet?»

«Det framgår tydelig av det motto de forskjellige grupper har tatt. For «Ulvungene»: «Gjør ditt beste», speiderne mellom 11 og 18: «Vær beredt» og «Roverne»: «Tjeneste». Settes disse motto ut i praksis, er det klart at speiderbevegelsen har en oppdragende betydning innad, utad samt sosialt.»

«Stemmer speidersakens program overens med de katolske idealer?»

Vårt offer ser medlidende på oss og svarer belærende:

«Det faller naturligvis en del spesielt arbeid i en katolsk speidertropp. De katolske idealer og speidersakens program er på alle punkter forenlige. Ved lengere overnattingsturer tar ledelsen alltid forholdsregler så ikke søndagsmessen forsømmes. Det religiøse har stor plass i vårt arbeid.»

«Som følge av dette må vel menigheten kunne påregne en del støtte av speiderne?»

Nå er han indignert og sier: «Selvfølgelig!» med ettertrykk.

«Ja men», sier vi for å unnskylde oss, «vi mener hvor.»

«Å, så å forstå», svarer Øivinn og er lutrer velvilje. «For det første har vi stilt oss til disposisjon for menighetspleien.»

Dette synes vi er strålende og blir varme innvendig, for menighetspleien er det store, gode og bankende hjerte i sentrum av vår menighet og dens selvskrevne kjæledegge.

«Og ellers», sier Øivinn, «står vi til disposisjon for alle som trenger oss og hvor vi kan gjøre en innsats.

Guttene selv synes det moro, for når plikten blir lek, da går alt så fint.»

«Kontakt med speiderpikene?» Vi føler oss varsomt fram. Nøytral reaksjon, så vi er straks tryggere.

«Vi har en pike som assistent i «Ulvungene», ellers er det ikke noe større. Arbeidet er en del forskjellig for begge.»

«Planer?»

«Den første tiden vil bli fullstendig beslaglagt av arbeidet med aspirantene.»

«Har dere snart tenkt å ta fatt for alvor?»

«Torsdag 6. september begynner moroa. Nærmere bestemt kl. 17,30 i Akersvn. 5. Da møter ulvunger, speidere og ellers alle som vil begynne.

Skriv også at utenforstående kan hjelpe oss ved et slags medlemskap. Disse får da adgang til spesielle fester osv.

«Forholdet til geistligheten, hva med det?»

«Den positive velvilje fra prestenes side er meget oppmuntrende. Biskopen har dessuten utnevnt en speiderkapellan.»

«Vi har hørt noen underfundigheter i forbindelse med innlevering av effektene deres.»

Det lysner opp et stort smil. Sjefen for Oslo 11. gatter seg ved tanken og forteller: «Det var da speiderne ble oppløst av nazistene. Alle effektene skulle leveres til politiet. De ble pakket inn og ført opp på en liste. Politiet kvitterte for mottagelsen, og som den mest selvfølgelige ting av verden tok jeg kofferten med meg da jeg gikk. Vi har altså det meste i behold, unntagen det kjære flotte troppsbanneret vårt. Det var troppens stolthet. I motsetning til de andre troppenes som var trykt, var vårt brodert. Vi må ha et nytt banner.»

Selvsagt skal våre speidere ha et nytt banner. La oss se, hvor skal vi henvende oss da. Vi har jo en syforening, det er stedet. Det må være grønn silke, med gul inskripsjon. En passende gave til våre katolske speidere.

Lokalforholdene hos oss er ikke hva en kan kalle ideelle, og vi lurer på hvordan speiderne vil klare den biten.

Øvelse gjør mester, så vi får svar pr. omgående:

«Troppen er delt i fem patruljer som har spesielle møtedager. Derfor må vi ordne oss slik at gutta møtes privat. Dessuten foregår det meste av undervisningen på turene. Søndag 19. august hadde gamlegutta tur forresten og frisket ved det høvet på gamle ferdigheter.»

«Hvordan utøves disiplinen, for det må det jo være?»

«Jeg vil bare ha fram og det tydelig at noen form for prøyserdisiplin praktiserer vi ikke, da det er helt overflødig. Den beste disiplin er arbeidsbeskjeftigelse, og det benytter vi oss av.»

Som passende avslutning ber vi om å få speiderløftet i sin helhet. Det kommer rolig og alvorlig:

På æresord lover jeg etter beste evne å gjøre min plikt mot Gud og fedrelandet, hjelpe andre og adlyde speiderloven.

Ro-Sa.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo